

OĞUZ OYAN

SOL VE ULUSALCILIK

Bir dünya hegemonik sisteminin tahakküm/ belirleyicilik gücü, onun kendi kavramlarını, kendi dilini, kültürünü ve bakış açılarını (dolayısıyla çıkarlarını) egemen kılma derecesiyle ölçülebilir.

Sistemin hegemon güçlerinin ulusalcılık konusundaki yaklaşımları tam da hegemonya mücadelesinin merkezindedir. İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve sırasında, Avrupa'da faşist-milliyetçi yayılmacılık, karşısında önce sol yurtseverleri buldu. Fransa'da, Yunanistan'da... nazizme ve işgale karşı direnişin örgütlenebilmesinin ulusalcılıktan/ yurtseverlikten daha kapsayıcı bir başka birleştiricisi olabilir miydi? Bu, İspanya İç Savaşı gibi uluslararası sol dayanışmaya en açık sınıf çatışmalarında bile böyledir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, özellikle ikinci küreselleşme çağında (1945-79), onlarca yeni devlet kuruldu. Bu devletler bağımsızlıklarını ya savaşarak ya da, şartların zorlamasıyla, sulhen elde ettiler. Bu, genelde sancılı bir süreçti. Emperyalizm karşıtlığı ve sol niteliği baskın olan ulusal kurtuluş savaşlarının karşısına emperyalizmin ilk çıkardığı güçler, sahte milliyetçiler yani pro-emperyalistler oldu. Vietnam'dan Angola'ya kadar sağ milliyetçi güçler yaratılarak silahlı iç çatışmalar körüklendi, ülkeler bölündü.

Eski sömürgelerin ulusal devletlerini kurmaya girişmeleri önlenemeyince, bu ülkelerin hegemonik sistemden bağımsız bir ulusal ekonomik kalkınma stratejisine sahip olmalarını engellemek veya en azından onların hegemon güçlerin siyasi-iktisadi nüfuz alanında kalmalarını sağlamak öne çıkarıldı. Türkiye gibi ulusal kurtuluş mücadeleleri tarihini en erkenden belirleyen eski bir ulus-devlet için bile, 1980 sonrasında sistemin uluslararası mali-ekonomik biçimlendirme kurumları (IMF ve WB) devreye sokularak, benzer bir senaryo yazıldı. Aynı senaryo, 2000'lerde yenilerek halen uygulanmakta.

1980 sonrasında üçüncü küreselleşme aşaması, sermaye birikimindeki tıkanmaları neo-liberal aşırılıklarla aşmanın kuramsal olarak temellendirildiği ve keskin bir sıçramayla uygulamaya taşındığı dönemdi. Sistemin ideoloji üretim merkezleri, yeni kavramları piyasaya sürmekte

gecikmedi. Artık devletleştirme/millileştirme değil özelleştirme çağıydı; karma ekonomi, planlama, ulusal sanayileşme gibi kavramlar tarihin çöp sepetine atılmalıydı.

Yeni kavramların ortalığı istilasına rağmen henüz “küreselleşme” sihirli sözcüğü yaygın kullanıma girmemişti. Bunun için mali sermayenin küresel düzlemdeki hareketinin önündeki tüm engellerin ayıklandığı 1990’ları beklemek gerekti. “Küreselleşme” içeri girerken “ulus-devlet” kavramının meydanı terk etmesi gerekiyordu. Sermaye küreselleşirken ulus-devletler yerleşmeliydi. Uluslararasılaşan sermaye, karşısında güçlü ulus-devletler değil, ufalanmış, nominalleşmiş, parçalanmış, yerleşmiş, bölge idarelerine/federe devletlere bölünmüş devletler veya ulus-devletten güçlü yetkiler devralmış yerel yönetimler istiyordu.

Artık, “ulus-devletlerin sonu, tarihin sonu” masallarının tam zamanıydı. Bu masallara meyleden safdiller ile sistemin kadrolu/ gönüllü ideologları açısından artık üniter devleti de bir ulus-devlet kalıntısı olarak mahkum etmenin sırası gelmişti. Dünya hegemon gücünün, federatif yapıda olmakla birlikte aynı zamanda dünyanın en güçlü ulus-devleti olduğu gerçeğini nasılsa herkes bilemeyecekti. En azından çevre ülkelerde.

Merkez ülkelerde ise kavrayışlar hızla değişecek, ulus-devletin sonunu ilan edenler bu yapının kapitalizmin bekası için hâlâ vazgeçilmez olduğunu tekrar fark ederek yeniden kavramsallaştıracak; ulus-devletin AB gibi entegrasyonlarda bile çok dirençli bir yapıya sahip olduğunu ve federal Almanya gibi örneklerde sürekli güç kazandığını 2000’lerde artık sokaktaki vatandaş bile görebilecekti.

Peki ama, PKK-BDP çevrelerinden giderek sık aralarla yükselen şu ulus-devlet karşıtlığı, ulus-devletlerin geçmişin tekçi/milliyetçi siyasi yapıları olduğu demeclerine ne oluyor? Ulus-devleti yanlış biçimde üniter yapıyla özdeşleştirerek hedef aldıkları için mi? Bilgisizlikten mi yoksa Türkiye solunun/aydınının birikimini hafife aldıkları için mi? Etnik milliyetçiliğin en koyusunu yaparken “milliyetçiliğe” pejoratif bir anlam yükledikleri için mi? Türkiye ulus-devletini zayıflatmayı/yıkmayı (daha sonra kurmayı planladıkları çift etnili, “çift-uluslu” bir siyasi yapının mayalanması için) ilk hedef olarak belirledikleri için mi? Ya da kaderlerini emperyalizmin bölge planlarına fazlasıyla bağladıkları için mi?

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucu anlaşması olan Lozan’ın 90. yıldönümünde bu soruları sormanın ve ülkemiz insanının ve solun anti-emperyalist reflekslerini yeniden hatırlamanın tam zamanıdır.

